

Norm og usus i standardordbøkene

Sturla Berg-Olsen

Språkrådet, Norge

Bokmålsordboka (BOB) og *Nynorskordboka* (NOB) har to hovedformål: De skal «gje eit så fullstendig og korrekt bilde av norsk språk som mellomstore ordbøker kan gjere når det gjeld ordutval, ordlaging, rettskriving, tyding og bruk» (UiB 2021), men er også autoritative kilder til informasjon om rettskrivingsnormene.

Standardordbøkene er preskriptive når det gjelder staving og bøyning, men tar mål av seg til å være deskriptive generelt, og spesielt på de områdene som ikke reguleres av rettskrivingsnormene. Dette skaper noen dilemmaer som hittil ikke er løst tilfredsstillende. Her er to eksempler:

1) Flertallsformen *gutta* var tidligere sideform i bokmål. I dag er formen unormert, men den er svært utbredt i bruk. Vi finner den i faste uttrykk, men også i nøytrale kontekster i uformelle sjangre. I tillegg kommer bruken som vokativ og som forledd i visse sammensetninger. I BOB står formen *gutta* nevnt én gang, uten kommentar om at formen er unormert.

2) Formen *hue* ‘hode’ har aldri vært normert i bokmål. *Hue* brukes i talespråket i et stort geografisk område. Formen er vanlig i skrift i noen faste uttrykk og generelt i uformelle sjangre. I BOB har *hue* fått egen artikkel med bruksmerking «i dialekt». Det er et paradoks at fasiten for normert bokmål har artikkel på et ord som eksplisitt karakteriseres som et dialektord.

Floker som disse kan løses på flere måter. I noen tilfeller kan normen endres ved at man tar inn former som er vanlige i bruk, jf. vedtaket om å ta inn formene *høl* og *køl* i bokmål (Språkrådet 2021). I andre tilfeller kan en løsning være å ta med hyppig brukte unormerte former, men med klar merking av hva statusen til disse formene er. Jeg vil argumentere for den siste løsningen og komme med forslag til hvordan dette kan gjøres på en brukervennlig måte.

Referanser

BOB = *Bokmålsordboka*. Språkrådet og Universitetet i Bergen. <https://ordbok.uib.no>.

NOB = *Nynorskordboka*. Språkrådet og Universitetet i Bergen. <https://ordbok.uib.no>.

Språkrådet (2021): *Rettskrivningsvedtak etter 2012*. <https://www.sprakradet.no/Sprakavare/Norsk/normering/Rettskrivningsvedtak/rettskrivningsvedtak-etter-2012/>.

UiB (2021): *Revisjonsprosjektet*. Universitetet i Bergen.

<https://www.uib.no/lle/121561/revisjonsprosjektet-bokm%C3%A5lsordboka-og-nynorskordboka>.

Nøkkelord: rettskrivingsordbøker; normering; preskriptivitet; faste uttrykk